

NUSAYBIN'İN FİZİKİ COĞRAFYA ÖZELLİKLERİ ¹

Physical Geography of Nusaybin, SE of Anatolia

Taner KILIÇ ²

Özet

Bu çalışmada Nusaybin İlçesi'nin, fiziki coğrafya özelliklerini kapsayan, yeryüzü şekilleri, iklim, hidroğrafya, doğal bitki örtüsü ve toprak özellikleri üzerinde durulmuştur.

*Orta Eosen kireçtaşlarından oluşan Mardin-Midyat eşiği, yörenin engebeli alanlarını oluşturur. Yörenin doğusunda genç bazalt lavları bulunur. Karasal iklim koşullarının etkili olduğu Nusaybin çevresinde en fazla yağış; Orta Akdeniz üzerinden gelen cephelerin etkisiyle, kış mevsimine düşer. Yörenin en önemli akarsuyu olan Çağçağa Suyu dönemsel bir akım gösterir. Yörede Doğu Anadolu palamut meşesi (*Q.brandii*) ve mazı meşesi (*Q. infectoria*) toplulukları ile bozkır vejetasyonu yer alır. Yörenin topraklarını; kurak ve yarı kurak iklim şartları altında oluşmuş, alt katında yoğun kireç birikimine sahip topraklar oluşturur.*

Anahtar kelimeler: Nusaybin İlçesi, Mardin-Midyat eşiği, Çağçağa Suyu, karstik şekiller, bazalt akıntıları.

Abstract

*In this article covers the principal physical geographical properties such as topography, climate, hydrography, natural vegetation and soil of the Nusaybin and its surroundings, SW Anatolia. The Mardin-Midyat threshold and/or the plateau surfaces composed of Middle Eocene limestone forms the higher part of the area. Rainy period occurs during the winter due to the frontal activities originating from the Middle Mediterranean sector. The climate of the area is characteristically mild and rainy winter and hot and dry summers. The main stream of the area is the Çağçağa river having intermittent flow regime. The upper part of the area is covered by oak forest, which is mainly composed of *Quercus brandii* and *Quercus infectoria*. Steppe vegetation appears on the lowland due to aridity condition is dominant. Climatic soil of the area reddish Mediterranean soils containing rich calcium carbonate accumulation at the lower part of B horizon.*

Key Words: Nusaybin, Mardin Midyat Mountains, Çağçağa creek, karstic terrain, basalt lava.

¹ Bu çalışma 27-28 Mayıs 2004 tarihleri arasında düzenlenen "Geçmişten Günümüze Nusaybin" Sempozyumunda bildiri olarak sunulmuştur.

² Arş.Gör., D.Ü. Ziya Gökalp Eğitim Fakültesi, OSAE Bölümü, Coğrafya Eğitimi A.B.D., Diyarbakır, tanerk@dicle.edu.tr

1- Coğrafi Konum

Nusaybin İlçesi, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin, Dicle Bölümü'nde, 37° 02'-37° 13' kuzey enlemleri ile 41° 03'-41° 45' doğu boylamları arasında, Mardin İli'nin güneydoğusunda yer alır. Mardin İli yüzölçümünün (8891 km²) %13,2'sini meydana getirir (1177 km²). Batısında Mardin merkez ilçesi, kuzeybatısında Ömerli İlçesi, kuzeyinde Midyat İlçesi, doğusunda Şırnak ili ve güneyde de Suriye ile çevrilidir (**Harita-1**).

2- Doğal Coğrafya Özellikleri

A- Yeryüzü Şekilleri

Eski adı Turabdin, Tur Abidin olan Mardin Midyat basamağının güney kesimi Nusaybin ilçesi sınırları içerisinde kalır. Kabaca doğu-batı doğrultulu uzanan bu yöre tepelik bir görünümündedir. Orta Eosen kalkerlerinden meydana gelen bu tepelik alanda, lapyalı, dolin ve mağaralardan oluşan karstik şekillere rastlanır. Tepelik alanın güneyinde, Suriye'de de devam eden ovalık alanlar bulunur. Nusaybin'in doğusunda, İdil ve Cizre İlçelerinde ve Suriye'de de devam eden genç bazalt lavları yayılmıştır. Pliosen çökellerini örten bu bazalt akıntıları Pleistosen'e aittir. En genç tortullar üzerinde yer almaları nedeniyle bu bazalt akıntılarının Güneydoğu Anadolu'nun en genç lavları olduğu anlaşılır (Tolun, 1962). İlçe topraklarında yer alan akarsular açtıkları vadilerle araziye parçalamışlardır (**Harita-2ve 3**).

a) Tepelik Alanlar

Midyat Formasyonu büyük ölçüde Orta Eosen transgresyonu neticesinde birikmiş olan kalkerlerle temsil edilir (Midyat karbonatları). Alt kısmı kireçtaşı, üst kısmı dolomitten oluşan bu seri bölgede en yaygın ve türdeş Tersiyer formasyonudur. Yöre Oligo-Miosen'de karalaştıktan sonra, Üst Miosen'de başlayıp Pliosen boyunca (Olasılıkla Pleistosen'de de) süren tektonik hareketler sebebiyle sürekli bir aşınım alanı olarak belirmiştir (Güney, 1989; İlhan, 1976; Türkünal, 1980).

Yörenin en yüksek noktasını oluşturan Bagok dağı (1254 m) ve Ömeryan dağı (1100 m) ile ova kenarı (550 m) arasında iki aşınım yüzeyi oluşmuştur. Yükseltinin kuzeyden güneye doğru azaldığı bu alanda K-G yönlü sıkıştırma gerilimleriyle D-B doğrultusunda, kıvrılmalar sonucunda antiklinaller ve senklinaller oluşmuştur. Morfolojik evrim içerisinde ilk eğime göre kurulan akarsu ağı da K-G yönlüdür.

Kıvrım olayları sırasında, kıvrım eksenlerini kesen akarsular aşındırmalarını sürdürmüşler ve ilk aşınım yüzeyi oluşuncaya kadar bu aşınımın etki eden faktörler değişmemiştir. İlk aşınım yüzeyi oluşuktan sonra, bir gençleşmeye bağlı olarak, bu yüzeyde yarılmaya ve parçalanmaya başlamıştır. Böylece aşınımın ilerlemesiyle, ikinci aşınım yüzeyi de gelişmiştir.

Yukarıda da belirtildiği gibi aşınım yüzeylerinde güneyden kuzeye doğru aşamalı bir yükseliş vardır. Bu yükselme, özellikle alçak aşınım

yüzeyinde daha belirgin olup, 550 m'den 750 m'ye çıkar. Bu durum, aşınım döngüsünde yüzey oluşumunun karakterinden gelir. Bu aşınım yüzeyi üzerinde bulunan tepeler 850-950 m'lerdeki aşınım yüzeyi ile aynı yükseklikte bulunurlar. Bunlar ilk aşınım yüzeyinin kalık tepeleridir. İlk aşınım yüzeyi üzerinde yükselen Bagok dağı, Ömeryan dağı ve 1000-1200 m arasındaki yükseltiler, büyük bir olasılıkla, karalaşan eski yüzeyin aşınmış, kalık tepeleridir (Güney, 1989).

b) Ova

Suriye düzlüklerinin kuzey kenarını oluşturan ve tepelik alan ile Türkiye-Suriye sınırı arasında yer alan ova kesimi Kuvaterner dolguları ile oluşmuştur. Yüksekliği 500-550 m arasında değişen ovanın kuzeyden güneye doğru alçalan çok hafif bir eğimi vardır.

Kuvaterner dolguları Neojen kalkerleri üzerinde yer alır ve ovanın oluşumu ve gelişimi günümüzde de sürmektedir. Birçok yerde ova hafif dalgalı bir görünüme sahiptir.

Nusaybin tarımının en önemli etkinlik alanı olan ova, kuzeydeki engebeli alandan akarsuların getirdiği aşıntı, sürüntü maddelerinin oluşturduğu birikinti koni ve yelpazelerinin zamanla büyüyerek birbirlerine bitişmeleriyle bugünkü görünümünü almıştır.

c) Vadiler

Nusaybin yöresindeki vadileri üç guruba ayırabiliriz: Çağçağa (eski adı Korgarbonizra) suyunun içinde aktığı antesedant yarma vadi, tepelik alandaki kertik vadiler ve ovadaki kuru dere yarınlarıdır.

Çağçağa suyu yukarı kesiminde tabanlı bir vadide akmakta olup vadi yamaçları çok diktir. Bu yamaçlarda eğim %60-70 arasında değişir. Tepelik alandaki vadiler fazla derin değildir; vadi tabanı düzlükleri gelişmemiştir. Ovada gelişen yarınların da derinlikleri azdır; genişlikleri de çok değildir. Yazın kuruyan ve yağışlı mevsimde yatağında su akıtan bu vadiler derine gömülememişlerdir. Çağçağa suyu bile ovada ancak 2 m derinlikte bir yatak açabilmiştir.

d) Karstik Şekiller

Yörenin büyük bir bölümü kalkerlerden oluşan bir yapı gösterdiği halde, karstik şekiller pek fazla gelişmemiştir. Çünkü kalkerler killi-kireçtaşı içerir ve ince ara tabakalı bantlar halinde bulunur. Karstik şekil olarak en çok dikkati çekenler lapyalar, dolin ve mağaralardır.

Lapyalar eğimli olan yamaçlarda gelişmişlerdir. Nemli iklim koşullarında oluştuktan sonra daha kurak bir döneme girilmesi nedeniyle mağaraların gelişmesi durmuştur denilebilir. Mağaraların büyüklüğü, derinliği çok fazla değildir; bir ya da iki küçük galeriye sahiptirler. Dolinler küçük tarım alanları halinde kullanılmakta olup, sığ bir toprak yapısına sahiptirler.

B- Nusaybin'in İklim Özellikleri

Nusaybin İlçesinin İklim özellikleri ele alınırken, 37.14 enlem ve 41.13 boylamda yer alan ve 500 m yüksekliğe sahip olan Nusaybin meteoroloji istasyonunun verilerinden yararlanılmıştır.

a) Sıcaklık

Nusaybin'in yıllık ortalama sıcaklığı 18.9°C'dir. Yaz ve kış mevsimleri ortalama sıcaklıkları arasındaki farkın yüksek olması ise karasallığı ortaya koyması bakımından oldukça önemlidir. Ortalama sıcaklık, yaz mevsiminde 31°C, kış mevsiminde 7.2°C'dir. Özellikle yaz aylarında yüksek sıcaklık ortalamalarının 30°C ve daha fazla olduğu gün sayısı, bu aylarının tamamının kapsar. Sıcaklıkların 30°C üzerine çıktığı günler nisan ayından başlayarak, kasım ayı başına kadar sürer. Yaz mevsiminde havadaki bağıl nemin düşük olması buharlaşmayı artırır. Havadaki nem oranının az olması ise gece ve gündüz arasındaki sıcaklık farkının yüksek olmasına sebep olur. Sıcaklığın 0°C altına düştüğü günler ise oldukça sınırlıdır (**Tablo-1**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Tablo 1- İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Ortalama Sıcaklık (C)	6.2	7.6	11.3	16.6	22.8	29.1	32.6	31.4	27.1	20.7	13.5	7.9	18.9
Ortalama Yüksek Sıcaklık	10.7	12.6	16.8	22.4	29.4	36.1	40.2	39.5	35.3	28.0	19.5	12.5	25.3
Ortalama Düşük Sıcaklık	2.8	3.7	6.8	11.4	16.3	21.6	24.8	23.7	20.2	15.3	9.2	4.7	13.4
Yük.Sıc. >=30 Ort.Gün.S.				1.5	15.1	29.2	31.0	31.0	28.6	11.5	0.1		148
Düş.Sıc. <= -5 Ort.Gün.S.	0.1	0.4	0.1									0.2	0.8
Düş.Sıc. <= -10 Ort.Gün.S.		0.0											0.0

Şimdiye kadar ölçülmüş en yüksek sıcaklık 47.5°C'dir (30 Temmuz 2000). En düşük sıcaklık ise -10°C'dir (22 Şubat 1985) (**Tablo-2**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Tablo 2- İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
A	3	23	31	13	31	21	30	4	3	1	2	31	30
B	1971	1977	1993	1970	1990	1998	2000	1977	1979	1981	1971	1999	2000
C	23.0	23.0	27.2	36.2	39.3	43.2	47.5	47.2	44.2	38.0	31.4	22.3	47.5
D	24	22	1	12	9	7	6	25	26	30	15	28	22
E	1972	1985	1985	1997	1995	1993	1982	1992	1992	1969	1988	1992	1985
	-5.5	-10	-8.2	0.0	5.5	10.9	16.8	17.4	10.0	3.1	-1.6	-7.0	-10.0

A) En Yüksek Sıc. Günü

B) En Yüksek Sıc. Yılı

C) En Yüksek Sıcaklık °C

D) En Düşük Sıc. Günü

E) En Düşük Sıc. Yılı

F) En Düşük Sıcaklık °C

b) Yağış

Nusaybin'de yıllık ortalama yağış 470.2 mm'dir. Yağışın mevsimlere dağılımına baktığımızda en fazla yağışın kış mevsimine düştüğünü görmekteyiz (%51.8). Kış mevsimini ilkbahar (%34.9), sonbahar (%12.7) ve yaz mevsimi (%0.6) takip etmektedir (**Tablo-3**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

En fazla yağışın kış mevsiminde düşmesi Orta Akdeniz üzerinden gelen cephelerin yöreyi etkisi altında bulundurması ile ilgilidir (Atalay, 2006a; Gürgen 2002). Bu yağışlara sebep olan cephe faaliyetleri nisan ayına kadar devam eder. İlkbahar yağışlarının fazlalığında karasallığın da etkisi vardır. Özellikle mayıs ayında konveksiyonel yağışlar görülmektedir. Yaz aylarında hemen hiç yağışın görülmemesi, yazın Basra Alçak Basınç merkezinin etkisi altında kalmasından ileri gelmektedir. Sonbaharda yağışın azlığı ise, yaz kuraklığının sürmekte olması ile açıklanabilir.

Günlük en çok yağış miktarlarına baktığımızda kış ayları da dâhil diğer aylarda ortalama yağış miktarlarına çok yakın hatta bu miktarları geçen yağış miktarlarına rastlanmaktadır. Bu durum Nusaybin yöresinde sonbahar ve kış aylarında cephe faaliyetlerinin, diğer aylarda ise sağanak karakterdeki yağışların (karasallık) etkili olduğunu göstermesi bakımından önemlidir. Yağışın ≥ 10 mm olduğu gün sayısının azlığı da bu durumu desteklemektedir (**Tablo-3**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Tablo 3- İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Ort. Top. Yağış Mik (mm)	84.2	72.9	75.3	57.8	31.1	2.6	0.4	0.0	0.7	21.4	37.6	86.2	470.2
Günlük En Çok Yağış Mik.	54.1	48.9	55.5	64.4	52.0	28.0	8.0	0.6	9.7	46.9	47.8	81.5	81.5
Yağış ≥ 10 mm Olduğu Gün S.	3.4	2.8	2.7	1.9	1.1	0.1				0.7	1.4	3.3	17.4
Yağış ≥ 50 mm Olduğu Gün S.	0.0		0.1	0.0	0.0							0.0	0.1

Nusaybin’de ortalama kar yağışlı gün sayısı 2.4’tür. Kar uzun süre yerde kalmaz. Nitekim karla örtülü günler sayısına baktığımızda 1.8 gündür. En yüksek kar örtüsü kalınlığı ocak ayında 12 cm olarak ölçülmüştür. Aralık ve şubat aylarında 10 cm’yi bulmaz. Nusaybin çevresinde sis olayına da fazla rastlanmamaktadır. Sisli günler sayısı 7.4 gündür. Sis olayına en fazla kış aylarında rastlanır. Ortalama dolulu günler sayısı yıllık 1.7 gündür. Dolu yağışı en fazla bahar aylarında görülmektedir (**Tablo-4**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Nusaybin’de önemli yağış sapmaları da görülmektedir. Bu durum yörede tarımsal faaliyetleri önemli ölçüde etkilemektedir.

Tablo 4- İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
Ort.Kar Yağışlı Gün S.	1.0	0.6	0.1								0.0	0.7	2.4
Ort. Kar Örtülü Gün S.	0.8	0.7	0.1									0.2	1.8
En Yüksek Kar Örtüsü Kalın. (cm)	12.0	9.0										5.0	12.0
Ort. Sisli Günler Sayısı	2.3	1.6	1.2	0.2	0.4	0.2		0.2		0.2	1.8	3.6	7.4
Ortalama Dolulu Günler Sayısı	0.1	0.2	0.5	0.6	0.1					0.0	0.1	0.1	1.7

c) Rüzgar

Nusaybin’de ortalama rüzgar hızı 1.5 m/sn’dir. En hızlı esen rüzgâr yönleri kuzey sektörlü ve ikinci derecede güney sektörlüdür. Nusaybin’de ortalama fırtınalı gün sayısı 1 gündür. Nusaybin’de etkili olan rüzgârlar genellikle hafif esen rüzgârlardır. Ortalama kuvvette esen rüzgarlı gün sayısı ise 13.8 gündür. Bu da bize Nusaybin’de hafif ve orta kuvvette esen rüzgarların etkili olduğunu göstermektedir (**Tablo-5**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Tablo 5- İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Ay	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
A	1.6	1.9	1.8	1.7	1.8	1.9	1.3	1.1	1.1	1.3	1.4	1.5	1.5
B	SSE	NNW	NNE	NW	NNW	NE	N	N	SE	N	NNE	SE	NNE
C	20.1	17.4	20.7	17.4	18.4	18.4	12.0	9.4	11.6	15.9	14.8	14.2	20.7
D	0.3	0.1	0.1	0.1	0.3	0.1							1.0
E	1.3	1.1	1.5	1.3	1.3	1.3	1.7		1.0	1.0	1.3	1.0	13.8

A)Ortalama Rüzgar Hızı(m/s)

B)En Hızlı Esen Rüzgarın Yönü

C)En Hızlı Esen Rüzgarın Hızı(m/s)

D)Ort. Fırtınalı Gün S.(Rüz. Hızı>=17.2m/s)

E)Ort. Kuv.Rüz. Gün S.(Rüz. Hızı 10.8-17.1m/s)

Rüzgârın esme sayıları toplamına baktığımızda ilk sırada N (3722) yer almakta, N’yi NW (3595) takip etmektedir. En az esen rüzgarın yönü ise S (851)’dir (**Tablo-6**) (Nusaybin Meteoroloji İstasyonu).

Nusaybin’de kuzey sektörlü rüzgârların egemen olmasında kış aylarında Sibiryâ yüksek basınç merkezinin etkisinde kalan Doğu Anadolu Bölgesi’nden, Güneydoğu Anadolu Bölgesi’ne doğru esen rüzgârların etkisi vardır. Ayrıca Akdeniz üzerinden gelen cephelerin varlığı batı sektöründen

esen rüzgârların da fazla olmasına sebep olmaktadır. Yaz döneminde ise Basra alçak basınç merkezine doğru genel bir hava akımı olduğundan kuzey sektörlü rüzgârlar etkili olmaktadır.

Tablo 6- Rüzgârın Esmeye Sayıları Toplamı. İstasyonun Çalışma Süresi (1966-2002)

Aylar	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	Yıllık
N	304	277	269	248	304	295	299	318	365	362	354	327	3722
NE	175	148	161	127	146	125	119	101	103	139	134	154	1632
E	297	195	304	279	175	87	88	83	81	130	192	299	2210
SE	174	148	175	156	117	102	155	101	67	123	130	160	1608
S	78	59	52	94	83	78	75	86	50	58	76	62	851
SW	72	68	89	91	102	113	102	110	84	64	59	62	1016
W	49	52	78	139	166	211	213	209	139	114	73	70	1513
NW	237	229	265	273	360	428	382	306	310	346	240	219	3595

C- Hidrografya

Nusaybin çevresinde periyodik akarsuların fazlalığı dikkat çeker. Kışın ve ilkbaharda yağışlarla birlikte vadilerde akarsular oluşur; yazın sıcakların bastırmasıyla aşırı sıcaklık ve buharlaşma sebebiyle kururlar.

Vadisinde sürekli olarak bir akarsuya yer veren Çağçağa Suyu yörenin en önemli akarsuyudur. Savur-Midyat çevresinden birçok suyun toplanmasıyla oluşan Çağçağa suyunu iki kaynak güçlendirir. Karasu ve Beyazsu kaynağı. 4.2 m³/sn akımı olan Karasu Nusaybin'in 8 km kuzeyinden, 4 m³/sn akımlı Beyazsu kaynağı ise 2 km kuzeyden yüzeye çıkarlar. Bu iki kaynağın sularının birleşmesiyle Çağçağa suyu 10 m³/sn akımı olan bir akarsu olarak ve yaz kış kurumadan akabilme durumunu kazanır (Güney, 2001).

Çağçağa suyunun gücüyle bir hidroelektrik santrali çalışmakta ve Nusaybin ilçesine elektrik vermektedir. Ayrıca aynı su üzerinde, 8000 h. alanı sulama suyuna kavuşturan bir regülatör yapılmıştır. Sulama kanalları 8 ve 30km uzunluktadır. Bu su kanalları ile Nusaybin ovası sulanabilmektedir. Nusaybin İlçesinin içme ve kullanma suyunu da Çağçağa vermektedir.

İlçenin doğusunda Değirmencik-Turgutköy dolaylarındaki kaynakların beslediği Bavur deresi de az akımlı olmasına karşılık, sürekli akan bir çaydır. 40-50 hk bir araziye suladıktan sonra İkiztepe köyü batısında Suriye'ye geçen Bavur deresinin Nusaybin yöresine katkısı çok değildir.

Şehbat ve Rişvan derelerinin yukarı çığırlarını besleyen karstik kaynaklarda sebze ve meyve yetiştirme işlerinde gereksinme duyulan suyu verirler. Köylerin suyunu sağlarlar. İlçenin birçok köyü ise içme ve kullanma sularını kuyulardan, sarnıçlardan sağlar.

D- Doğal Bitki Örtüsü

Nusaybin Yöresinde 800 m'den daha yüksek kesimlerde seyrek dokulu Doğu Anadolu palamut meşesi (*Quercus brandii*) ve mazı meşesi (*Quercus infectoria*) topluluklarına rastlanır (Atalay, 1994;2002). Büyük ölçüde tahribe uğrayan bu alanlar orman özelliğini kaybetmiştir. Akarsu boylarında karakavak (*Populus nigra*), söğüt (*Salix triandra*), çınar (*Platanus*

orientalis) ile halkın yetiştirdiği meyve ağaçları önemli bir yer tutar. Asli olarak step bitkileriyle kaplı olması gereken düzlükler ekin tarlalarıyla çevrilmiştir. Bundan dolayı step bitkileri ekilip dikilmeyen alanlarda daha çok yayılma fırsatı bulur. Stebin doğal görünümü İç Anadolu steplerini anımsatır.

E-Toprak Özellikleri

Nusaybin Yöresinde kapladığı alan bakımından sırasıyla kırmızı Akdeniz, kolüvyal ve alüvyal topraklara rastlanır.

a) Kırmızımsı Akdeniz Toprakları

Nusaybin yöresinde en yaygın toprak grubu olup, genellikle kireçtaşı ot ve çalı örtüsü altında oluşmuşlardır. Kırmızı renk, sıcak iklim koşullarına bağlı olarak topraktaki demirin oksitlenmesi ile ilgilidir. Çoğunlukla düz veya hafif eğimli olan bu toprakların yarısından fazlası 50 cm'den daha fazla derinliğe sahiptir. Bir kısmının taşlı olduğu bu toprakların doğal verimlilikleri yüksektir. Kullanım çoğunlukla kuru tarım, bağ ve otlaklar biçimindedir. Sulanabilen yerlerde ise pamuk yetiştirilir (Mardin İli Toprak Kaynağı Envanter Raporu; Dinç ve diğ., 1999). Bu topraklarda kalsifikasyon süreci hâkimdir. Bu nedenle özellikle toprağın alt katında yoğun kireç birikimi görülür (Atalay, 2006b).

b) Kolüvyal Topraklar

Yüzeysel akımla veya yan derelerle, kısa mesafelerden taşınarak, eğimin azaldığı yerlerde depo edilen materyallerin oluşturduğu genç topraklardır. Toprak karakterleri, daha çok yakınındaki yüksek arazi topraklarınıninkine benzer. Bu toprakların işlenebilir olanlarında, sebzeçilik, meyvecilik, bostan tarımı ve kavakçılık yapılmaktadır.

c) Alüvyal Topraklar

Akarsu boylarında görülen genellikle ince boyutlu (kum ve mil) genç topraklardır.

Yukarıda sayılan bu toprak gruplarından başka çıplak kayalık ve molozlardan meydana gelmiş olan arazi tipine de rastlanmaktadır. Bu kısımlar iri kaya bloklarından veya parçalanmış sert kayalarla kaplı alanlardır. Kalker yapılı bu arazi tarıma uygun değildir. Bu kısımlarda erozyon toprak birikmesinden daha hızlıdır. Bu alanlardan taş ocağı olarak yararlanılmaktadır. Bu kısımlarda zayıf bir bitki örtüsüne de rastlanabilmektedir.

Yeni toprak sınıflandırma sisteminde Nusaybin çevresinde yer alan topraklar vertisol, entisol ve inceptisol ordolarına dâhil edilen topraklardan oluşmaktadır. Vertisoller pamuk tarımı için uygun topraklardır (Dinç ve diğ., 1999).

Sonuç

Nusaybin İlçesi, eski adı Tur Abidin olan Mardin-Midyat eşığının güney kısmında yer alır. Mardin-Midyat Eşiği Orta Eosen kalkerlerinden

meydana gelmiştir. Karstik yeryüzü şekillerinden olan lapy, dolin ve mağaralara rastlanır. Nusaybin'in doğusunda, İdil ve Cizre İlçeleri'nde ve Suriye topraklarında da devam eden genç bazalt lavları yayılmıştır. En genç tortullar üzerinde yer almaları sebebiyle bu bazalt akıntılarının Güneydoğu Anadolu'nun en genç lavları olduğu anlaşılır.

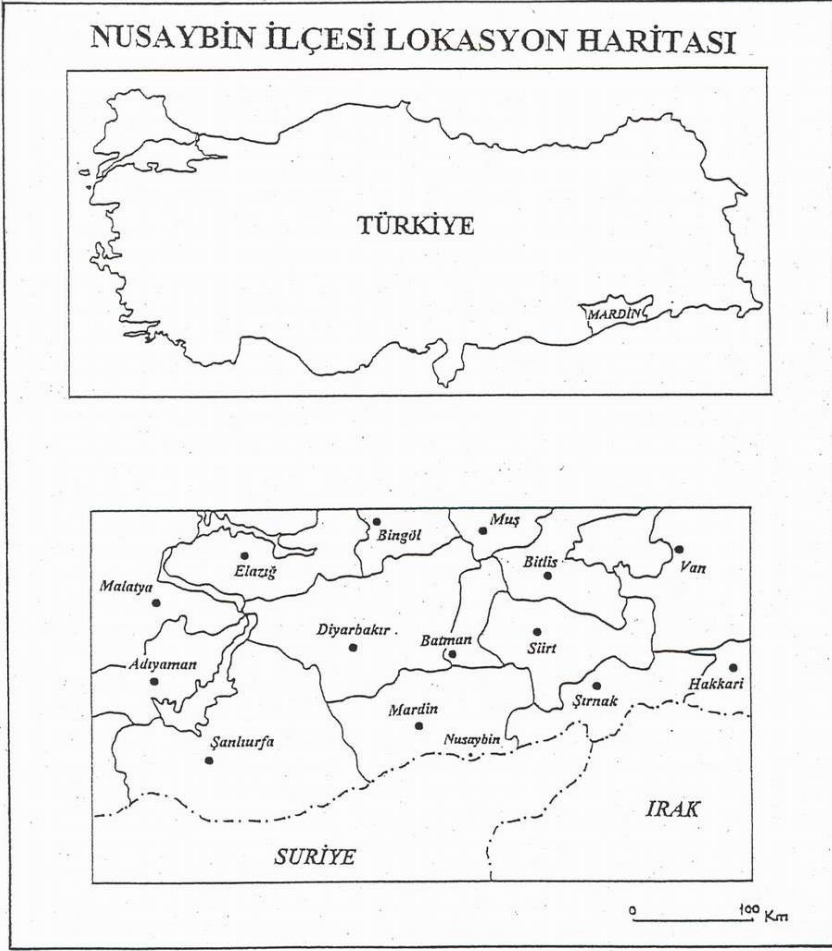
Nusaybin'in ortalama sıcaklığı 18.9°C'dir. Yaz mevsimi ortalama sıcaklığı 31°C iken, kış mevsimi ortalama sıcaklığı 7.2°C'dir. Ortalama sıcaklıklar arasındaki farkın yüksek olması karasallığı ortaya koyması bakımından önemlidir. Nusaybin'de ortalama yağış miktarı 470.2 mm'dir. En fazla yağış kış mevsimine düşmektedir (%51.8). Bu durumda Orta Akdeniz üzerinden gelen cephelerin yöreyi etkisi altında bulundurması etkili olmaktadır. Nusaybin'de N sektörlü rüzgârlar egemendir. Bunda kış aylarında Sibirya Yüksek Basınç Merkezi'nin etkisinde kalan Doğu Anadolu Bölgesi'nden, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ne doğru esen rüzgârların etkisi vardır. Yaz döneminde ise Basra Alçak Basınç Merkezi'ne doğru genel bir hava akımı olduğundan N sektörlü rüzgârlar etkili olmaktadır.

Nusaybin Yöresinin en önemli akarsuyu yaz kış kurumadan akabilen Çağçağa Suyu'dur. Diğer akarsular periyodiktir. Bu akarsuyun üzerinde; Nusaybin İlçesi'ne elektrik veren bir de hidroelektrik santrali bulunmaktadır. Nusaybin yöresinde; kırmızı kahverengi, kahverengi orman, kolüvyal ve alüvyal topraklar yer almaktadır.

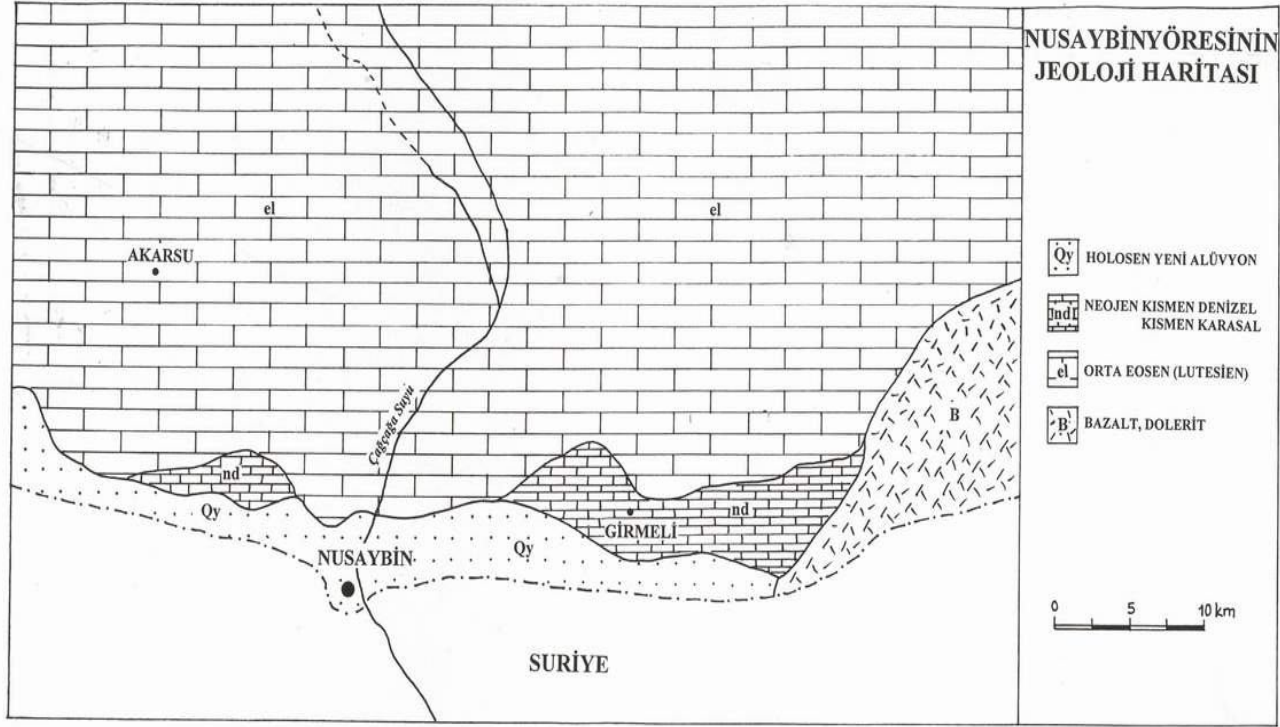
Kaynaklar

- Atalay, İ. (1994) Türkiye Vejetasyon Coğrafyası. Ege Üniversitesi Basımevi, İzmir.
- Atalay, İ. (2002) Türkiye'nin Ekolojik Bölgeleri (Ecoregions of Turkey). Orman Bakanlığı Yay No: 163, Ankara.
- Atalay, İ. & Mortan, K. (2006 a) Türkiye Bölgesel Coğrafyası. İnkılap Kitabevi Yay., İstanbul.
- Atalay, İ. (2006 b) Toprak Oluşumu, Sınıflandırılması ve Coğrafyası. Meta Basım Matbaacılık, İzmir.
- Dinç, U., Atalay, İ., Şenol, S., Kapur, S., Cangir, C. (1999) Türkiye Toprakları. Ç.Ü. Ziraat Fak. Gen.Yay No: 51, Ders Kitapları Yay No: A-12, Adana.
- Güney, E. (1989) Nusaybin'de Coğrafya Araştırmaları. Diyarbakır. (Yayınlanmamış).
- Güney, E. (2001) Türkiye Hidrografyası. Dicle Üniversitesi Eğitim Fakültesi Yayınları, Diyarbakır.
- Gürgen, G. (2002) Güneydoğu Anadolu Bölgesinin İklimi, Dicle Üniv. Ziya Gökalp Eğ.Fak. Yay No:12, Diyarbakır.
- İlhan, E. (1976) Türkiye Jeolojisi. ODTÜ Mühendislik Fak.Yay No: 51, Nuray Matbaası, Ankara.
- Tolun, N. (1962) 1/500 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası: Diyarbakır Paftası ve İzahnamesi (Tertipleyenler: Cahit ERENTÖZ & İhsan KETİN)., MTA Enst.Yay., Ankara.
- Türkünal, S. (1980) Doğu ve Güneydoğu Anadolu'nun Jeolojisi. TMMOB Jeoloji Mühendisleri Odası Yayını: 8., Ankara.
- Nusaybin Meteoroloji İstasyonu Verileri (1966-2002).
- Mardin İli Toprak Kaynağı Envanter Raporu ve Haritası. Köy İşleri Bakanlığı Topraksu Genel Müd. Yay No:131. ANKARA.

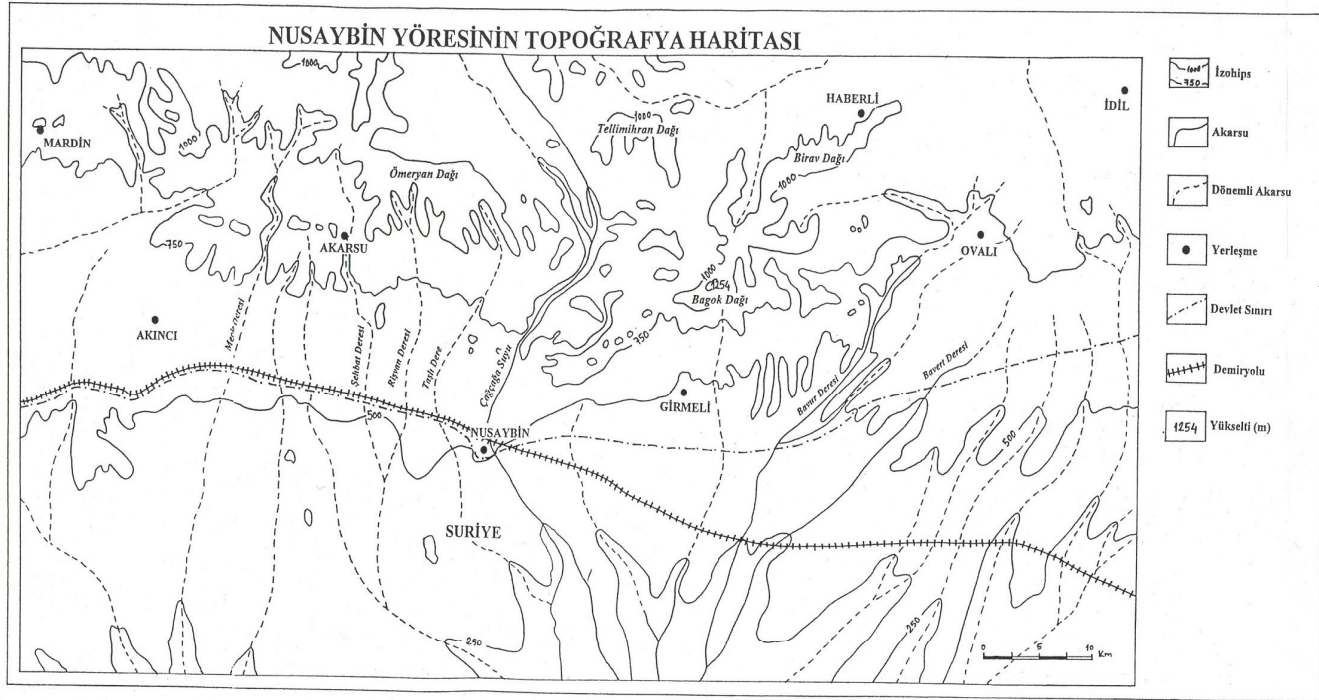
EKLER



Harita-1



Harita-2



Harita-3

